
Alija A. Ramljak¹

Žrtve nasilja u porodici

Victims of Family Violence

Sažetak

Definirajući porodicu (porodicu), prema Zakonu o braku, možemo slobodno, akribično i jasno ustvrditi da je porodica zakonom uređena zajednica. Kada to potvrdimo, proizilazi da je porodica pod zaštitom društva, odnosno države i njene jurisdikcije. Bez obzira na navedenu formulaciju, a i tendence s druge strane da je porodica privatna stvar pojedinca, akteri u bračnoj zajednici moraju se povinovati principima legaliteta i države u cjelini.

Duboki su korijeni nasilničkog kriminaliteta, u koji spada i ova tematska cjelina. Krajem 60-ih godina prošlog vijeka nasilnički kriminalitet se u SAD kretao po godišnjoj stopi od 6%, što je navelo direktora FBI (g. William Sessions-a) da ovoj kategoriji pokloni prvorazredno značenje, izjednačivši ga sa terorizmom, drogom, kontrašpijunažom..., pa stoga ga i svrstava u zločine sa nacionalnim prioritetom.

Iz navedenog, proizilazi imperativ da se ova violentna forma kriminaliteta svestrano istraži.²

¹ Prof. Dr. sci., Fakultet kriminalističkih nauka

² "Biološki i psihološki činioci – odlikuje ih težnja da čovjekovu agresivnost povežu sa raznim činiocima poput strukture mozga, genetskih deformacija, niske inteligencije i sličnih činilaca. Istraživanja pokazuju da nasilje kao stalnu crtu u ponašanju pokazuju djeca koja su frustrirana ili viktimizirana nasilnošću roditelja koja im služi kao model ponašanja. Na to ukazuje i značajno istraživanje Dorothy Lewis (1985), koja je, sa saradnicima, izučavala dječiju dob devet osuđenih ubica. To razdoblje njihovog života bilo je obilježeno teškim violentnim aktima još u djetinjstvu, ali i poremećajima u neurologiji (normalan EEG) i psihotičnim simptomima kao što su paranoja, nelogična misao i kulminacije" (Ignjatović Đ.: Kriminologija, Nomos, Beograd, 1996).

Uvod

Poznate su okolnosti ispoljavanja nasilničkog kriminaliteta, pa se stoga u tu kategoriju svrstavaju, na prvom mjestu, ubistva i nanošenje tjelesnih povreda, gdje je upotreba sile predominantno obilježje. Sem toga, u kategoriju nasilja spada i zločin silovanja (sama riječ govori o nasilju *sui generis*) i razbojništvo.

Posebni oblici novijeg kriminaliteta imaju obilježje nasilničkog izražaja, a to su *nasilje u porodici* i *nasilje prema djeci*. Ovaj drugi vid nasilništva ima, zaista, odiozan karakter i na njemu ćemo se više zadržati.

Porodični ambijent se u prošlosti, pa sve donedavno, smatrao "uzornom ćelijom zdravog društva". Međutim, tek kada su poduzeta brojna seriozna istraživanja, pokazala su da gornji optimistički navodi nisu realno utemeljeni, i da se u porodici vrše sve vrste zloupotreba i direktnog nasilja. Stoga se može sa sigurnošću tvrditi da su ona postojala i ranije, samo su bila dobro kamuflirana i "van očiju" javnosti. Žrtve u porodici su djeca, supružnici, roditelji, bivši supružnici i ostali koji žive u intimnom krugu obitelji. Pravosudna statistika SAD govori o brojcima oko 4 miliona slučajeva nasilja u porodici, a po nekima je ta cifra i znatno veća (spominju se i tamne brojke za četiri puta veće). Ovi su pokazatelji prisilili da je VIII kongres UN za prevenciju zločina, u Havani 1990. godine usvojio posebnu Rezoluciju o nasilju u porodici, kao svojevrsan problem.

Spomenut ćemo neke ranije zablude i nepoznanice. Naučni autoriteti, ističemo *Person-a* i *Bales-a*, naglašavaju da je bračna zajednica "mirna luka u kojoj se partneri usidre, i povuku iz svijeta punog konflikata³". Međutim, da to, ipak, nije "oaza idile", harmoničnih odnosa, sretnih bračnih partnera i njihove djece, svakodnevno smo svjedoci da je porodica poligon ispoljavanja svakojake vrste nasilja, odnosno sadističkog izživljavanja nad slabijim članovima porodice (obično supruge i djece) koji postaju žrtve. To je u pravom smislu, **dezorganizacija porodice**, u kojoj je bitno narušen sklad, uobičajeno prisutan u zdravoj porodici. Pod tim se podrazumijeva, na prvom mjestu, **zlostavljanje supruge**, a potom i djece. Radi se ne samo o fizičkoj i psihičkoj torturi, nego se pod tim podrazumijeva i zapuštenost djece i omladine,

³ Šeparović Z.: Viktimologija, Informator, Zagreb, 1999. godine

tj. potpunom odsustvu primjene odgojnih mjera i materijalne brige prema djeci. Stoga, ovaj segment populacije iziskuje krivično-pravnu zaštitu, a socijalnu posebno. Nameće se potreba, da se u svim slučajevima dezorganizacije porodice poduzimaju mjere društvene intervencije, putem odgovarajućih institucija. One su vrlo ozbiljne i poduzimaju se po svim kautelama socijalnih i viktimoloških načela.

Postoji sistem **društvenih normi** socijalne kontrole i socijalne zaštite. S tim u vezi, neophodno je naglasiti, da je široka lepeza vrijednosnih sudova zastupljena u pravnom sistemu, o zaštiti pojedinih vidova dezorganizirane porodice:

- osoba nesposobna za samostalan život,
- grubo poremećeni bračni odnosi,
- poremećaj u ponašanju osoba,
- društveno neprihvatljivo ponašanje,
- opravdani interesi djeteta,
- ovisnici o alkoholu i drogama

Bez obzira na sve predostrožnosti pri intervencijama u porodici, postoje surove društvene intervencije, što nalažu krajnju opreznost u njihovom poduzimanju. Drugim riječima, koliko god je to moguće izbjeći "društveno" nasilje u porodici. To su sljedeći slučajevi i okolnosti:

- 1) lišenje roditeljskog prava,
- 2) oduzimanje djeteta,
- 3) produženje roditeljskog prava,
- 4) osporavanje očinstva i materinstva,
- 5) stavljanje pod starateljstvo,
- 6) usvajanje i slično.

PROLEGOMENA NASILJU U FAMILIJI

a) Nasilje među partnerima

Glavna značajka nasilja u familiji – nad ženom i djecom – je njegova permanentnost i hronicitet. Vremenom žrtve se navikavaju na zlo, prikrivajući nasilje od vanjskog svijeta (policije i drugih organa). Interesantne je rezultate pokazalo istraživanje u Engleskoj: 1/3 žrtava prestaje živjeti sa napadačem; 88% žena napuštalo je kuću nakon prvog napada; 47% je odlazilo od kuće 2-5 puta, a 53% mnogo češće je napuštalo kuću.

Ne napuštanje kuće od strane napadnutih žena motivirano je brojnim razlozima, a svi se svode na mirenje sa sudbinom, ponajviše iz egzistencijalnih razloga, a oni su sljedeći:

- osjećanje manje vrijednosti,
- egzistencijalne neprilike,
- vjerovanje u popravljavanje supruge,
- ovisnost od supruge – “podređen-nadređen” odnos,
- gledanje na rastavu kao sramni žig.

Ubistva u bračnoj zajednici nisu rijetkost; supruzi kao počinitelji su prisutni u 41%, a supruge u 10% ubistava.

Nasilje u porodici je veoma raširen oblik nasilja u društvu, čak i vodeći vid nasilja. Ono je dobro skriveno od javnosti, pa stoga izmiče društvenoj kontroli. Upravo, nasilje u porodici masovnije generira i regrutira buduće nasilnike u društvu. Ovu vrstu nasilja modeliraju slijedeće sociopatološke pojave, kao što su:

- nezaposlenost,
- otuđenost,
- skitnja,
- prostitucija,
- narkomanija,
- frustracija, itd.

Ono što posebno karakteriše nasilje u porodici je njena skrivenost, koja se duboko isprepliće i zadire u intimnu sferu; žrtve radije trpe nasilje nego što ga otkrivaju. Ne žele da svoju nevolju prezentiraju javnosti. S tim u vezi i država uvažava privatnost do određene granice, pa kad nasilje postane manifestno i utječe na okolinu, tek tada će društvo da interveniše.⁴

Preveniranje i suzbijanje nasilja u porodici stoji ispred svih drugih mjera, a ono se najuspješnije postiže u samoj porodici. Kada je to onemogućeno, u razrješavanje problema uključuju se i treće osobe, institucije pa i javnost. Međutim, kada je nasilje

³Gotovo redovito noću, u kasnim satima, zbog vriske, zapomaganja, svađe, pa i tuče, komšije zovu upomoć miliciju (policiju) kako bi smirile komšijski incident – porodični sukob. Ogrebane, okrvljavljene, uplakane... policija privodi u policijsku postaju i čekaju jutro, dolazak svojih pretpostavljenih. U više navrata, autor ovog rada konsultiran je od policijskih funkcionera o «čemu se ovdje radi?!», jer su oni zaticali «posvađane» supružnike, zagrljene u intimnom ljubakanju... Nije bilo teško dijagnosticirati da se radi o «sado-mazohističkoj bračnoj konstelaciji», pa su njihova ispoljavanja – mada uz remećenje javnog reda i mira – shvatana kao «normalna» pojava.

poprimilo tolike razmjere da su sve navedene mjere iluzorne i bezuspješne, pristupa se krivično-pravnoj intervenciji, koja je krajnje sredstvo.

U svim situacijama, kada je to god moguće, izbjegavati represivne mjere, posebno krivično-pravne intervencije, a sve više koristiti institucije sistema sa odgojnim poduhvatima, uključujući vaspitače, socijalne radnike, psihoterapeute, zdravstvene radnike, učitelje itd.

Kao što jasno proizilazi iz priloženog, pristup mora biti interdisciplinaran, budući je nasilje u porodici kompleksan problem pa je neophodno pristupati i koristiti sve kriminološko/viktimološke odrednice, uključujući i psihološke i socijalnopatološke mjere.

b) tortura djece i omladine

Veoma je rasprostranjena pojava zloupotrebe djeteta, a danas je taj pojam proširen na etiološke, fenomenološke i socijalno-političke aspekte. Ona, sem toga, pokazuje institucionalnu pozornost pa i krivično-pravnu zaštitu, pa i pravičnost.

Specifična zaštita kojom se izravno štiti integritet ličnosti djeteta i maloljetnika, ima naglašenu primjenu u slijedećim okolnostima:

- zapuštenost (odgojna) i zlostavljanje maloljetnika,
- izmjenjenost porodičnog stanja,
- oduzimanje maloljetnika,
- posredovanje u obavljanju prostitucije i "trgovine bijelim robljem" (film "Dom za vješanje" etc),
- navođenje na samoubistvo maloljetnika (čl. 175 KZ FBiH),
- obljuba maloljetnog lica (čl. 224 KZ FBiH)⁵

Samo vaspitanje je dug, mukotrpan i naročito obazriv postupak, sa zacrtanim ciljevima. Ono neminovno podrazumijeva i disciplinsko kažnjavanje maloljetnika, s tim da se ne smije prekoračiti granica u kažnjavanju. Dakle, "... disciplinsko kažnjavanje mora biti razumno, obrazloženo, zaslužno, da ono bude umjereno, neškodljivo i da nije zabranjeno" (Tahović J.: Krivično pravo, posebni dio)

⁴ KZ FBiH, Službene novine FBiH br 43, 20. nov. 1998. god.

Zapuštanje maloljetnika je zaseban pojavni oblik krivičnog djela. Ono se sastoji u činjenici da je zakonska obaveza roditelja da se stara o djetetu, vodi brigu o odgoju, odnosno podizanju djeteta u fizičkom i duševnom pogledu. Prevažodno, roditelji moraju stvoriti uvjete materijalne prirode. Iz ovog proizilazi da se roditelji staraju o kvalitetnoj ishrani, odjevanju, školovanju, eventualnom omogućavanju hobija. Drugim riječima, da se žrtvuje u cilju zdravog stasanja i izgrađivanja ličnosti djeteta. Pravi, normalni roditelji to čine s velikom ljubavlju i entuzijazmom.

c) Krivična djela protiv djece i omladine

Sa stanovišta krivičnog prava inkriminacije na štetu omladine a i djece, sadržane su posebno u slijedećim značajnim činjenicama:

- povrede dužnosti uzdržavanja (70% slučajeva)
- zapuštenost i zlostavljanje maloljetnika;
- ostala krivična djela.

Vrlo teška, morbidna i društveno opasna krivična djela ispoljena prema maloljetnicima su slijedeća:

- 1) vanbračni život sa maloljetnicima,
- 2) rodoskrvnuće,
- 3) oduzimanje maloljetnika,
- 4) raspad porodice,
- 5) napuštanje djeteta,
- 6) zlostavljanje djeteta.

Najteža vrsta krivičnog djela prema djetetu, i koje poprima izrazitu psihopatološku kategoriju je *incest*. Ujedno je zločin *sui generis*. Žrtve najteže vrste, budući se u cjelosti uništava život ove osjetljive i nezrele dječije ličnosti, u fazi njenog početnog stasanja. Iznosimo četiri slučaja incesta prema kćerkama-djevojčicama, sa svim obilježjima demonskog zločina. U jednom od ovih krivičnih predmeta šestogodišnja djevojčica nakon što je silovana od oca-monstruma, izmasakrirana je, nakon što je pretrpjela stravične muke.

Postoje dva stroga tabua, koja su stara gotovo koliko i ljudski rod; dakle, traju od praiskonskih vremena, a stariji su od sve i jedne religije. To su tabu ubistva i tabu incesta (rodoskrvnuća). Poštuju se od najstarijih i od najprimitivnijih naroda, jer u ljudi

je prisutan strah od kazne koja će uslijediti od strane demonskih sila, odmah nakon kršenja zabrane. Ipak, tabu incesta (a i ubistva) krše se kod ljudi, doduše u rijetkim prilikama. Međutim, životinje su dosljednije u poštivanju incestnog tabua nego što su ljudi.

Rodoskrvnuće se čini u uzlaznoj i silaznoj liniji. Najčešće su akteri muškarci, redovito su to psihopate, usto alkoholomani, sa izraženim hiperseksualnim nagonom, i čiji je inhibitorni mehanizam u moralnoj sferi veoma insuficijentan. Oni obično vode porijeklo iz vrlo niskih socijalnih slojeva, sa skućenim stambenim uvjetima, pa spavaju svi u jednoj prostoriji. Pospješujuće viktimo/kriminogene situacije se pojavljuju, kada je supruga u bolnici ili odsutna (na putu), pa u toku noći otac se približava kćerki i stupa u inkriminirani teški zločin rodoskrvnuća. Periodično, ti se odnosi ponavljaju kad se god ukaže prilika. U pitanju su kćerke maloljetnice, koje iz straha i srama skrivaju svoju grozomornu sudbinu. Zločin se otkriva tek kada kćerke odrastu, pruže otpor, bježe od kuće ili nastupa trudnoća u takvoj demonskoj konstelaciji.

U našem pozitivnom krivičnom zakonodavstvu, rodoskrvnuće se tretira kao zasebno krivično djelo. Tako u čl. 239 KZ FBiH jasno stoji da je rodoskrvnuće obljuba sa srodnikom po krvi, i to srodnici po pravoj liniji svi srodnici, te u pobočnoj liniji do drugog stepena. Sem toga, rodoskrvnuće može biti u sticaju sa krivičnim djelom silovanja (čl. 221 KZ FBiH) ili obljube sa maloljetnim licem (čl. 228 KZ F BiH⁶), budući da ne apsorbuju rodoskrvnuće.

Ne samo da je u pitanju povreda morala i morbidnih shvatanja o polnim odnosima, već se radi o još težem pomaku, podriivanju zdravih odnosa porodice (J. Tahović). Dakle, rodoskrvnuće je drastično rušenje porodične zajednice, pa shodno tome krivično djelo koje je direktno upereno protiv porodice. Po elementarnim principima genetike, začće i porod nastali u rodoskrvnuću predstavljaju težak eugenički problem, sa obilježjem i težinom krivičnog djela uperenog protiv roda i općenito zdravog društva.

⁶ KZ FBiH, cit. dj.

Kazuistički prikazi

Slučaj 1. U kriv. predmetu K.188/74 Okružnog suda u B. Luci, proizilazi da je B.N. (40) u prvaj polovini 1972. godine, u Dizeldorfu, SR Njemačka, upotrebom sile prinudio na obljubu svoju mlđb. kćerku B.B. (12), a po povratku u Banja Luku sa istom i na istovjetan način održavao polne odnose, pri čemu je istu vezao metalnim lančićima i kravatama za ležaj i tukao je tako da joj je jednom prilikom nanio brojne povrede svuda po tijelu u vidu masnica. Dakle, izvršio obljubu nad nemoćnim maloljetnim licem, koje nije navršilo 14 godina, pa je time počinio krivično djelo iz čl. 224 KZ FBiH, u vezi s čl. 239 KZ-a.

U toku istražnog postupka, neosporno je utvrđeno da je optuženi izvršio obljubu nad mlđb. kćerkom i da je to činio u više navrata, u toku dvije godine, a što je potvrđeno objektivnim pregledom ginekologa i nalazom defloracije. Sem toga, stalno je prisiljavao kćerku da mu objasni s kim je održavala intimne odnose, sugestibilno joj naturajući različite ljude, čak i nastavnike škole koju je pohađala. U toku svih polnih odnosa sa kćerkom, istu bi prethodno vezao lančićima za ruke i noge, tukući je, pritom, kaišem. Kad bi je tukao, zapitkivao je ko ju je upropastio i s kim se sastaje. Po mišljenju psihijatra, on to čini iz griznje savjesti i osjećaja krivice za ono što je počinio nad mlđb. kćerkom B.

Ličnost optuženog je karakterno izmijenjena, sa oskudno i kržljivo formiranim moralnim principima. Zbog osjećaja krivnje i griznje savjesti, pristupa drastičnom kažnjavanju mlđb. kćerke B., koja je bila predmet njegovog sagriješenja. Optuženi je to sam sebi objašnjavao nesistematiziranim stavom prema okolini, tvrdeći da je njegovu kćerku neko upropastio, da mu neko prijeti i da bi ga mogao ubiti. Ovi stavovi, koji u sebi imaju dosta bizarnih crta poprimili su karakter paranoidnih ideja. Sve je ovo omogućavalo optuženom da se smirenije osjeća i na taj način potisne osjećaj krivnje i potrebe za samokažnjavanjem, prenese na mlđb. kćerku i ostale. Optuženi je karakterno izmijenjena ličnost u smislu psihopatije. U njegovoj intrapsihičkoj sferi, nastoji se, po svaku cijenu, učiniti otklon, da ekskvira i grizu savjesti i ideje samokažnjavanja⁷. On je slučaj prijavio SUP-u zahtijevajući energičnu istragu. Na taj način, prebacuje i zvanično određuje odgovornost i krivicu na druge, a sebe oslobađa odgovornosti pred savješću.⁸

⁷ Nastović I. : Psihologija Ega psihopatije, «Male Novin». G. Milanovac, 1989. god.

⁸ Osovska M.: Psihologija morala, Sarajevo, 1972. god.

Slučaj 2.

Također, predmet Okružnog suda u Barjoj Luci, broj Kri. 271/72. Noću dana 1/2 oktobar 1972. godine, na tavanu svoje kuće, D.H. (38) izvršio je kombinirani samoubilački akt pucnjem iz revolvera u predjelu desne sljepoočnice i istovremenim aktom vješanja.

Po saznanjima milicije i uzetim informativnim iskazima bliže rodbine (supruge, sina i kćerke) došlo se do podataka da je stradali D.H. nakon povratka sa svadbe, uveče 01.10.1972. godine, bio potišten, pod utjecajem alkohola. Pomenutog dana išao je u selo R. sa kćerkom E. na svadbu kod svoje sestre. Po povratku kući, kako je izjavio suprug, svratio je u kafanu da pije, a da je kćerka E. ostala kod njene majke u K. da prespava. Nije zaspao cijele noći, bio je pri piću i neuobičajeno šutljiv, te upadljivo potišten. Sve do 04 h, pred zoru nisu zaspali, ponešto su pričali, čak su imali i normalni seksualni odnos. Oko 04 h ona je odlučila da skokne do majčine kuće i ustanovila da se kćerka E. tamo ne nalazi niti je svraćala. Plačući se vratila kući i obavijestila muža. On vidno uznemiren na tu vijest samo je rekao da ne plače i odmah se potom, u spavaćem rublju udaljio iz sobe. Ubrzo se čuo pucanj pištolja, a sa tavana je doprla lupa. Niti ona, a ni sin nisu se peli na tavan, već su pozvali hodžu, koji se odmah popeo na tavan, i obavijestio ih da se H. ubio.

Kćerka D.E. (16), u izjavi datoj istražnom sudiji, precizno navodi da je sa ocem krenula na svadbu u selo R., gdje se udavala kćerka njegove sestre. Odvezli su se sa komšijom, konjskim kolima, a po povratku otac je insistirao da se vrate pješice. U K. je svratio u kafanu i popio dvije ljute, duple rakije, mada je već bio pri piću. Zahtijevao je da i kćerka uđe u kafanu. Kad su krenuli kući, otac je bio izričit da nastave ići preko njive, a ne putem, čemu se ona u prvi mah protivila. Stigavši do plasta sijena, on ju je čvrsto zgrabio za ruku i povukao prema sijenu. Bilo je jasno šta otac smjera, pokušala je da više, ali joj je zatvorio usta. Dovukao je do sijena, oborio je i uspio joj skinuti gaćice. Gotovo je savladao, ali su obližnjim putem naišli neki momci koji su pjevali. Uspjela mu je reći da će ih pozvati u pomoć, našto ju je pustio. Sa skinutom odjećom uspjela je pobjeći preko njive. Na kraju, drhteći i plačući E. navodi da joj nije žao oca, čak joj je i drago što se ubio. Ovo obrazlaže užasnom i tragičnom okolnošću što ju je otac 1969. godine silovao sa nepunih 13 godina dok se majka nalazila u bolnici. U krvi ubijenog utvrđeno je 0,9 promile, a u mokraći 1,10 promile alkohola (pri kraju eliminacione faze).

Slučaj 3.

U zabitom selu općine Bosanske Gradiške monstruozi tip nakon što je silovao šestogodišnju kćerku, istu je potom izmasakrirao. Osuđen je na smrtnu kaznu, ali mu je primjenom čl. 29 KZ kazna preinačena na 20 godina strogog zatvora. Nakon što je vremensku kaznu izdržao, vratio se kući, ponovo se ženi. Poslije izvjesnog vremena mentalno retardiranu pastorku je silovao a potom na svirep način izmasakrirao.

Niti u toku prvobitnog istražnog postupka, a ni za vrijeme izdržavanja kazne nije pokazivao griže savjesti niti je ispoljavao kajanje za počinjeni izuzetno teški zločin.

Ni približno ovom nije zabilježeno u analima kriminalistike slično djelo. Ovo je čudovište potpuno anestetizirano na sve moralne kategorije. Od prvog zločina pa do kraja, nije pokazivao ni elementarne kako psihičke tako ni emocionalne pomake. Zbog drugog silovanja, a potom masakra nad mentalno retardiranom žrtvom – curicom, osuđen je na smrtnu kaznu i bez milosti od bilo koga, pogubljen je.

Slučaj 4.

U bližoj okolini Bosanske Gradiške, u solidno urbanom većem naselju, 16,5 godišnja djevojka ostala je gravidna. Nalazila se u VII mjesecu trudnoće. Kako je majci priznala, u što se majka i sama uvjerila, zatrudnjela je sa ocem. U 13-oj godini, dok se majka nalazila u bolnici, otac ju je silovao. Doduše, preneražena i u smrtnom strahu nije se puno ni opirala. Otac-sablast je koristio svaku zgodu, odsustva supruge, i tada je nastupao sa, zaista, monstruozi načinima na kćerku. Majka djevojčice je, kasnije, počela naslućivati užasna događanja. Naročito se u to počela sve više uvjeravati, kada je kod kćerke počela primjećivati tjelesne promjene, odnosno znake trudnoće. Stoga se odlučila da napravi zamku suprugovim užasnim i prljavim atacima. Nagovijestila je odlazak bližoj rodbini u Prnjavor. To je bio izgovor, a ona se sakrila u štalu, nekoliko sati pritajila, a potom se prišunjala u kuću i zatekla supruga i kćerku **in flagranti** u morbidnom seksualnom aktu. Odmah se uputila u SUP Bosanska Gradiška i inspektor Kriminističke službe prijavila slučaj. Inspektor je munjevito reagirao, lišio slobode teškog zločinca i po saradnicima ga priveo u SUP. Maloljetnicu sa poodmaklom trudnoćom je prvo doveo na pregled ginekologu u Medicinskom centru Bosanska

Gradiška i nakon što ju je zapisnički saslušao, predao je zdravstvenoj službi na daljnji medicinski postupak i tretman.

Ginekolozi su bili u velikoj dilemi šta raditi. Trudnoća se normalno odvijala, što se tiče fiziološkog toka. Međutim, moralo se odlučivati o sudbini daljnje trudnoće i eventualnom porodu. Dileme su bile više nego kompleksne i veoma delikatne. Sve zbog eugeničkih razloga, a u istoj mjeri i etičkih. Trebalo je donijeti radikalnu odluku. Ginekolozi u Bosanskoj Gradišci nisu se mogli odlučiti na prekid vrlo visoke trudnoće, što bi bilo ravno ubilačkom aktu (djeteubistvo). Sem toga po trudnicu je postojao rizik prvog reda. Nađeno je Solomonsko rješenje. Maloljetnu trudnicu pred porođajem, uz pratnju, uputili su na Ginekološko-akušersku kliniku Medicinskog fakulteta u Zagrebu. U ovoj, zaista, renomiranoj ustanovi izvršen je prekid poodmakle trudnoće i u solidnom zdravstvenom stanju, nakon izvjesnog vremena, otpuštena je na kućni oporavak. Njeno psihičko stanje i pretrpljeni veoma teški stresovi sa posljedicama ostaće dugi vremenski period, a možda i do kraja života.

U prezentiranim i veoma impresivnim slučajevima incesta, dokazane su najteže forme rodoskrvnuća, izrazitih psihopata. Okrenuli su se protiv roda svoga, u cvijetu njihovog djetinjstva, na taj način se legitimirajući kao homo demons-i. Sasvim hladnokrvno su počinili okrutna djela, uopće ne reagirajući na posljedice, a one predstavljaju stravu i užas. U prvom slučaju, nakon što je počinio jezivi zločin, čini sve radnje da se i dalje osjeća dobro u svojoj demonskoj začahurenosti. Ide dotle daleko da ne želi da podnosi ni grizu savjesti, potiskuje je ka unesrećenom stvorenju da i dalje pati. Tako da je u ovom slučaju ispoljen krajnji stepen sadizma i drskosti psihopatske ličnosti. U drugom slučaju zločinac je zadržao izvjesnu dozu grize savjesti i pušta iskru svjetla. Kad je istina izašla na čistac i poteže obarač revolvera i zateže omču, dokazujući tim činom da je, ipak, ostalo i nešto ljudskog. U trećem slučaju, monstruozi zločinac ne samo da je počinio stravično nedjelo, on je i morbidni nekrofil, ubija izmrcvareno šestogodišnje dijete. Na kraju, u četvrtom slučaju incesta i silovanja, žrtva kao maloljetnica ostaje u drugom stanju, što zločincu ništa ne smeta pa i dalje nastavlja sa grozomornim bahanalijama i ne pomišljajući da organizira prekid trudnoće, otklanjajući na taj način tešku bruku i sramotu.

U sve četiri slučaja akteri su grozni i nepopravljivi zločinci. Njihovo smaknuće je jedino ispravan i mentalno - higijenski savršen, pa i zaslužen ljudski čin.

Fizičko zlostavljanje djece često ide do svireposti, pa i smrtonosnog povređivanja. Dakle, široka je lepeza povreda, i one su sve mahom tupe mehaničke povrede.

Prije dvadesetak godina, u selu K. kod Jajca, u jednoj romskoj porodici, tačnije dječak rođen u konkubinatu dobi od 4,5 godine, bio je svakodnevno maltretiran od oca. Nemilosrdno i bez razloga je zlostavljan. Kritičnog dana u mahmurluku otac se žestoko okomio na nedužno dijete. Tukao ga je (pesnicama), a potom bi ga oborio na zemlju i u tom položaju gazao i šutao nogama svuda po tijelu i udovima, a najviše po stomaku. Tuču djeteta je započeo ujutru i nastavio u epizodama cijeli dan, sve do kasno uveče. Dijete je u večernjim satima palo u postelju i nije imalo snage ni da ustane na noge. U tihim jecajima provelo cijelu noć, sa bolovima i stravičnim patnjama, a pred zoru je u stanju šoka i umrlo.

Razlog tuči i užasnom fizičkom mučenju djeteta, otac nije mogao dati valjano objašnjenje. Dakle, tipično sadističko izivljavanje!

U toku sudsko-medicinske obdukcije leša konstatirane su brojne kontuzione povrede po rukama, ponajviše po grudima i trbuhu. Po izgledu "žablji" stomak – enormno proširen i sa fenomenom "sante leda"; dakle, prisustvo u stomaku slobodne tečnosti (krevi?). Bez obzira na konstitucionalno tamnu put kože (Rom), provejava bljedilo u licu, posebno školjkama ušiju, a i sluznice su upadljivo blijede. Prilikom otvaranja utrobe, konstatuje se prisustvo krvi (zgrušane i tečne) u trbušnoj šupljini, te serijska fraktura rebara sa desne strane. Jetra je na više mjesta naprsle Glissonove kapsule, sa razderotinama jetrenog tkiva iz kojih je obilno tekla krv.

U zaključku obduccionog zapisnika izričito stoji apodiktička tvrdnja:

- 1. Smrt je nasilna, neposrednog nastanka, nastupila je uslijed unutrašnjeg iskrvarenja i sljedstvenog posttraumatskog (hemoragičnog) šoka.*
- 2. Iskrvarenje u trbušnu šupljinu nastalo je iz više razderotina, naprsnuća jetrenog tkiva a djelomično i kidanjem međurebarnih krvnih žila.*

3. Rupture jetre i iskrvarenje je posljedica snažnih višestrukih udaraca tupe mehaničke sile.
4. S obzirom na nagnječenja spolja na grudima i truhu, udarci su zadati najvjerojatnije nogama ili sličnim podobnim sredstvom (načinom).
5. Povrede se kvalifikuju teškim i po život opasnim.
6. S obzirom na izgled povreda, njihovo višestruko nanošenje smrt je ubilačkog porijekla i sa svirepim karakterom.

Nevjerovatno i frapantno proizilazi iz daljnjeg toka sudsko-istražnog postupka. Naime, nakon što su organi kriminalističke službe SUP Jajce i istražni sudija Okružnog suda Banja Luka prikupili sve relevantne dokaze i činjenice, predmet sa krivičnom prijavom dostavljen je Okružnom javnom tužilaštvu Banja Luka. Nakon razmatranja spisa, Okružni javni tužilac Banja Luka, vraća spis uz prekvalifikaciju djela (ubistvo iz nehata??) Općinskom javnom tužilaštvu u Jajcu na daljnji postupak. Dakle, sekundarna viktimizacija sa još težim, bolnim i drastičnim kršenjem zakonitosti. Slučaj i sa ovog stanovišta poprima obilježje nezabilježeno u analima kriminalistike i sudovanja u našoj zemlji.

Fizičko – sadističko – maltretiranje, sa vrlo čestom okrutnošću, ispoljeno prema djeci, nema granica u intenzitetu niti je ograničena vremenski. Tako djeca i odrastaju uz mnogo gore od spartanskog vaspitanja. Nikad se neće saznati koliko ih je u tom mučilištu i podleglo od zadobijenih povreda. Nevjerovatno, koliko ovaj oblik drastike ostavlja duboke tragove u psihičkom stasanju djeteta. Ona će kad odrastu biti još svirepija, prema vlastitoj djeci a i okolini. Ona pate cijelog života od "Sindroma tučenog djeteta".

Sindrom tučenog djeteta

Permanentno nasilje u djetinjstvu ima dalekosežne reperkusije na skladan razvoj ličnosti. Sistematska i izrazito fizička okrutnost prema svojoj djeci, bilo jednog ili oba roditelja, veoma je pogodno tlo za razvoj psihičkih poremećaja žrtve. Traume u ranom djetinjstvu onemogućavaju skladno, harmonično i svestrano prilagođavanje u kasnijem životu; one stvaraju neadaptibilne ličnosti. Inače, patološka sredina, u djetinjstvu posebno, određuje kasniji profil destruktivne ličnosti. Dva su poremećaja najčešća, a stoje u dijametralno suprotnim polovima – sadizam i mazohizam, koji se neobično snažno privlače. Porodični milje prožet je terorom, uz odsustvo

roditeljske ljubavi i brige. Poslije mučnog perioda, dijete u svom razvoju, postaje povučeno u sebe (intravertirano), ono je plašljivo, prema svakom nepovjerljivo. U njemu se akumulira agresija, a iskaliće je, čim mu se ukaže prilika, na slabijem od sebe. U njega je anestetizirana tjelesna bol, kako kod sebe, tako i drugog. Dok su mali, u njima se javlja prkos, bijes i mržnja prema okrutnom tlačitelju.³ Pojavljuje mu se želja za osvetom, ali je svjestan da je to nemoguće ostvariti, pa je potiskuje. Želja za osvetom je vremenom sve veća i izrazitija, pa mu postaje karakterna crta vodilja. U izgradnji sindroma tučenog djeteta, osoba uspijeva adaptibilnošću i izgradnjom mehanizma identifikacije da se poistovjeti sa agresorom, odnosno mučiteljem.

Dakle, vrlo je interesantna i apsurdna magnetska vezanost, upravo za one koji ih zlostavljaju. Oni se privlače i vežu magnetskim silama za one prema kojima bi po svim pravilima morali imati najveću odbojnost. Oni to čine uz žrtvovanje i najuzvišenijih vrijednosti. Teško objašnjiv i paradoksalan fenomen.⁴

U zlostavljanoj porodičnoj sredini "primjena roditeljske snage je proizvoljna, kapriciozna i apsolutna". Zlostavljani se predaju sudbini, bez mogućnosti da priječe nasilje.⁵

Zlostavljanja su nekad haotična, bizarna, bez povoda, a u drugim prilikama, u većini slučajeva, sistematična. Tučena djeca se s vremenom uspijevaju adaptirati na morbidnu klimu. U njih se izgrađuju automatizmi u robovskoj poslušnosti i dodvoravanju.

Dijete je dobrim dijelom izolirano, usamljeno, udaljeno od šire socijalne zajednice, vremenom postaje samotnjak. On stiče kompleks napuštenosti, prepuštenosti vlastitoj sudbini, što mu veoma teško pada. Živi za onaj dan kada će postati odrasla osoba, što će mu donijeti spas iz paklene sredine i put u neograničenu slobodu. Međutim, i kad odraste postaje neadaptibilno biće.⁶

³ Adamović V.: *Od vlasti do paranoje*, Nolit, Beograd, 1987.

⁴ Ovaj fenomen prvi je uočio i na njega upozorio ugledni psihoanalitičar *Bruno Bettlheim*. Kraće vrijeme je i sam proveo u nacističkom konclogoru i lucidno je zapazio neshvatljivu pojavu, da logoraši imitiraju svoje mučitelje sve dok se s njima ne poistovjete. Bespogovorno prihvataju sve njihove vrijednosti. Pod dugom psihoemocionalnom stegom i napetošću postepeno se pervertiraju u apsurdnu idealizaciju okrutnog gospodara i mučitelja.

⁵ Judit Lewis Herman: *Trauma i oporavak*, "Svjetlost"; Sarajevo 1997.

⁶ "Trauma neizbježno donosi gubitak. Čak i oni koji su dovoljno sretni da ostanu tjelesno neozlijeđeni, ipak gube unutrašnje strukture selfa bezbjedno

Nakon završenog razvoja djeteta i formiranja odrasle osobe, dolaze do izražaja njegove karakterne crte: grubost, surovost, odsustvo i najmanje sentimentalnosti. Grubost je vodilja i matrica njegovog ponašanja. To je crta komuniciranja sa okolinom.

Osobe koje nose sindrom tučenog djeteta, kasnije u životu, kao odrasli, ispoljavaju dva vrlo upečatljiva karakterna poremećaja: postaju još teži i okrutniji sadisti nego što su njihovi mučitelji, ili će njihov razvoj da skrene u mazohističkom pravcu. Ali i jedna i druga crta, bez obzira na suprotnost polarizacije, neobično se međusobno privlače. Nisu rijetki i brakovi u sadomazohističkoj konstelaciji.

Ličnosti koje nose pečat sindroma tučenog djeteta, vrlo su nesretna bića, često sa ispoljenim antisocijalnim i kriminogenim ponašanjem, posebno izraženim u "krvnim deliktima", a, također, i u seksualnim deliktima.

Kako bi u potpunosti shvatili i dublje prodrijeli u krimino/viktimogeni problem nasilja u familiji, neophodan je osvrt i detaljan prikaz konstelacije porodičnog miljea. Predstavlja vrlo kompleksan i zamršen fenomen, koji duboko zadire u biološke, psihološke i socijalne komponente svake osobe, koja učestvuje i participira u ovom temeljnom društvenom segmentu. Familija predstavlja nukleus odnosno embrion društva. Svi članovi porodice su vrlo aktivni sudionici i upravo iz te bliskosti i povezanosti izvire sve protivrječnosti i konflikti, koji nose pojavno obilježje nasilja u familiji.

Ono što posebno karakterizira i daje specifično obilježje porodici je njena *formiranost, zdrava utemeljenost, zrelost i sposobnost* oba partnera koji stupaju u brak. Rijetki su pa i unikatni brakovi sazdana od *prave ljubavi*. Jer, mora se naglasiti, da *"...jedan od najjačih doživljaja u ljudskom bivstvovanju u kome sudjeluje cjelina jeste doživljaj ljubavi. Zašto se do njega dolazi tako rijetko? Zato što se ljudi nalaze na različitom stepenu razvoja svoje individuacije..."*(Jerotić V.)⁹. Pa, u čemu se sastoji suština fenomena individuacije? Neophodno je istaći da je to vrlo složen i težak proces u vajanju, stasanju i oblikovanju individue, toliko značajne i po mnogo čemu sudbonosne po

vezane za druge osobe. Oni koji gube važne osobe u životu, suočavaju se sa novom prazninom u njihovim odnosima sa prijateljima, porodicom ili zajednicom..."(Judith Lewis Herman: cit. djelo).

⁹ Jerotić V.: *Čovjek i njegov identitet*, Med.knjiga, 1960

svako ljudsko biće. Naime, u razvoju ličnosti je najosjetljivije sazrijevanje odnosno proces individuacije, ili po **Karl Gustavu Jungu**, "... proces diferencijacije koji ima za cilj razvitak individualne ličnosti..."¹⁰. U tome, osebujnu ulogu imaju biološke, psihološke i duhovne determinante, u podjednakom omjeru, a pridodati su im socio-kulturni faktori, koji učestvuju u konačnom oblikovanju ličnosti.

Tokom razvoja i formiranja ličnosti najsnažniji duhovni pečat daje mu doživljaj ljubavi, a postiže se samo cjelovitim bićem. Nažalost, taj sretni životni čin je izuzetno rijedak trenutak. A razlog je u različitom stepenu stasanja partnera. Postavlja se logično pitanje, šta je uopće ljubav? Na ovo pitanje je, zaista, teško dati jasan odgovor. Jer, "ljubav je najuniverzalnija, najstrahovitija i najtanovitija kosmička energija" (*Tajer de Šarden*). A da je to uistinu tako, u životu svakog čovjeka, sve se vrti i u vezi je s ljubavlju ili mržnjom. Ljudske emocije se stalno nalaze na nekoj koordinati, tj. pomjeraju se s jednog mjesta na drugo. Kod nekog se nalaze pretežno na jednoj, a kod drugih na drugoj strani (polu), pa se upravo po toj činjenici i prosuđuje da li neki čovjek više voli ili mrzi (Stojanović J.)

Prije stupanja u brak, partneri se privlače, a sam izbor im je u potpunosti iracionalan. To se dešava u ogromnom broju slučajeva, tako da je raritetna zrela i cjelovito sazdana obostrana ljubav. U samom izboru partnera presudan je psihološki determinizam, koji prema **Melaniji Klajn** ovisi od rane narcističke faze, pa preko oralnog i analno-genitalnog perioda, što je i odlučujuće u izboru partnera. Tako, npr., narcistički izbor je "...dosta složen i može da bude po ugledu: na samog sebe, na ono što se bilo u djetinjstvu i ono što se želi da bude (traženje Ja-ideala u partneru)". Takva narcistička ljubav neminovno zapada u diskontinuitet i pokazuje tendencu postepenog izbljeđivanja i gašenja ljubavi. To bi bila i suština svih nesporazuma i sukoba u porodičnom krugu. Kako navodi **Ekerman** "...da bi identifikovali manifestacije sloma porodice nije se potrebno mnogo truditi; postoje nesumnjive indikacije emocionalnog otuđenja, izolovanosti članova porodice, izgrađivanje kritičnih barijera za komuniciranje i pojavu porodičnih frakcija i rascjepa. To su jasni podaci o obliku konflikata i neprijateljstava koji dezintegrišu jedinstvo porodice..." I inače su izražene protivrječnosti jedinke naspram

¹⁰ Jung K. G.: *Dinamika nesvjesnog*, Matica Srpska, Novi Sad, 1984.

društva, iz čega rezultiraju ne samo nesporazumi već i žestoki sukobi¹¹ Žena u porodici je uvijek u podređenom, ponižavajućem inferiornom položaju.

Ne samo u porodici, već i u društvu; ona nije našla niti izborila svoje pravo mjesto koje joj pripada (nije joj ni omogućeno). Stoga su vrlo značajne sociokulturne odrednice koje uobličavaju viktimizaciju žena. Upravo, sjajne primjedbe **Ekermana**¹², ponajviše se odnose na status žene, jer je "uočljiv diskontinuitet u odnosima između individue, porodice i šireg društva – postoje nepodudarnosti, nedostatak usklađenosti...", što na specifičan način modelira posebne forme viktimizacije, ponajviše rezervirane ženama. Taj je fenomen posljedica položaja žene u društvu, njeno žalosno rangiranje, srozavši je na najnižu stepenicu ljudskog vrijednovanja. Još u *Hamurabijevom* zakoniku, žena je izjednačavana sa životinjama i stvarima. Vječno je bila unaprijed žigosana, te kao potencijalna žrtva, sa lahkocom je prislanjana na stub srama. Otuda je i psihološki kod nje prisutna nesigurnost, strepnja i anksioznost, toliko naglašena kod žena.

Ne samo da je takav odnos bio u drevnim vremenima, već se još bolnije protezao u Srednjem, pa sve do Novog vijeka. Dakle, odnos prema ženi stagnira, čak šta više on je sve perfidniji, bolniji, u krajnjem ishodu tragičniji. Treba se podsjetiti srednjovjekovne Evrope i posljedica stravičnog i morbidnog misticizma. Žene su od zločinačke inkvizicije unaprijed žigosane, kao najveća opasnost po ljude i društvo. Do kojeg vrhunca je ispoljavana sablasnost, svaki benevolentan postupak žene, proglašavan je jeretičkim. Ili žena ružnog ili upadljivo lijepog izgleda, bile su unaprijed markirane kao potencijalne žrtve.

¹¹ * "Karakteristika našeg vremena je čudna disharmonija u odnosima individue sa širom zajednicom i društvom. Razmišljamo o postojanju mnogih hipoteza: *Dirkemova* koncepcija o anomiji, *Fromovo* naglašavanje tendencije ka otuđenju, *Rizmanova* teorija o čovjeku kojem upravljaju drugi. Bez obzira na termine svi se slažu u pogledu tendencije ka osjećanju izgubljenosti, usamljenosti i konfuznosti ličnog identiteta. Majka, otac i dijete zamišljaju svako na svoj način šta porodica jeste ili šta bi trebalo da bude. Roditelji ne sagledavaju adekvatno svoje burne i nesređene odnose sa društvom. Osjećaju se osujećenim, konfuznim, potištenim, usamljenim i razdražljivim; oni traže žrtvu..."(Ekerman, N.W.: *Psihodinamika porodičnog života*, "Pobjeda", Titograd, 1987).

¹² Ekerman N. W.: cit. dj. !

Inkvizicija je išla do te brutalnosti, da su žene sa nizom neurotskih poremećaja proglašavali "vješticama" i žive spaljivali na lomačama. U jednom Parizu, a i drugim evropskim metropolama, iskrena ljubav žene, upoređivana je i poistovjećivana sa odanošću psa prema gospodaru. To je užasno srozavanje dostojanstva ljudskog bića u liku žene. I to one iste žene, od koje su došli na svijet i svi oni sadistički i neljudski tipovi koji su se tako drakonski ponijeli prema njoj¹³.

Demonsko ponašanje prema ženi nije bio samo u privatnoj sferi, već se udomaćio i u institucionalnom odnosu. Eminentni **Erich Erickson**, taj usud žene eksplicite prezentira: "*Žena se kroz vijekove prepuštala raznim ulogama koje su vodile eksploataciji mazohističkih potencijala: dopustila je da postane ograničena i nepokretna, porobljena i podjetinjena, prostituisana i eksploatisana, a iz svega je toga u najboljem slučaju izvlačila ono što u psihopatologiji nazivamo <sekundarne koristi>*"¹⁴.

Na kraju, rezimirajući izneseno, nameće nam se osnovana tvrdnja, da je psihologija žene specifično formirana i uvjetovana, ne toliko njenim anatomo-fiziološkim ustrojstvom, koliko historijskim datostima i vijekovnim odnosom čovjeka i društva prema ženi kao jedinki.

Naučna istraživanja izvršena od stručnjaka sa Univerziteta u Indijani – Pensilvanija (Edward W. Gondolf, J. Richard McFerron) na veoma impozantnom uzorku od 6.000 žena – ispitanica zlostavljanih u familijama nasilja. Njima je pružena pomoć u prihvatilištima od 1983. do 1985. godine, a potjecale su iz Texasa. Motivi za traženje pomoći zlostavljanih žena su sljedeći¹⁵:

1. *Stečena bespomoćnost*: interesantno je naglasiti, što su god okrutnije zlostavljane žene to će rijetko potražiti pomoć. Ovaj se paradoks objašnjava iscrpljujućim strahom i samooptuživanjem (Walker, 1979, 1984). Viktimizaciji u ovim slučajevima doprinosi i nasilje pretrpljeno u djetinjstvu.
2. *Nedostatak sredstava za život* spriječit će zlostavljanu ženu da traži pomoć budući da financijski ovisi o suprugu.
3. *Muškarci skloni nasilju* su predestinirani agresivni nasilnici koji su u djetinjstvu pretrpjeli torture, pa kasnije u životu

¹³ Bayer V.: *Ugovor sa đavlom*, Informator, Zagreb, 1988.

¹⁴ Erickson E.: *Omladina, kriza ,identifikacija" Pobjeda"*, Titograd, 1976

¹⁵ Edward W.: Gondolf J. Richard McFerron:

iskaljuju bijes prema slabijem (Walker, 1984). Njih se zlostavljane supruge strahovito boje i ne usuđuju da ih se riješe.

4. *Strategija preživljavanja*: zbog dugotrajnosti zlostavljanja to se pojavljuju sve veće potrebe traženja pomoći.

Prema rezultatima istraživanja navedene grupe naučnika, pokazalo se da je "fizičko zlostavljanje žena iz Texasa bezobzirnije" i violentnije nego u drugim ispitivanjima. Utvrđeno je sljedeće:

- žene su zlostavljane oružjem ili sl. predmetima42%
- žene su zlostavljane pištoljem16%
- žene su zlostavljane nožem17%
- prijetnje ubistvom suprugama67%
- pretučene žene 72%
- zlostavljane trudnice53%
- zlostavljana djeca56%

Ozbiljnost i žestina fizičkog povređivanja jasno proizilazi iz slijedećih podataka:

- povrede glave pretrpjele su žene.....51%
- frakture kostiju13%
- žene koje su zatražile medic. pomoć42%

Zlostavljanje vrše po prirodi nasilničke ili kriminogene osobe, a većinom su sklone alkoholu (62%). Prema tome, "...nasilnik je čovjek koji je sklon preduzimanju akcija koje kulminiraju nanošenjem zla drugim ljudima" (H. Toh, 1978).¹⁶

Inače, u cjelovitijem sagledavanju nasilja u porodici i njegovih uzroka, neophodno se pozabaviti sociopatološkom strukturiranosti porodice. Iz nje provejavaju slučajevi socijalne dezorganizacije ličnosti, a najimpresivniju sliku pružaju: "...siledžijstvo, prostitucija, narkomanija, alkoholizam, kocka, skitnja, prosjačenje, itd. Kao kritični oblici mogu se javiti i teška krivična djela uperena protiv članova porodice: teška zlostavljanja i zapuštenost maloljetnika, teške tjelesne povrede i ubistvo"¹⁷

¹⁶ "Uživanje u zastrašivanju podrazumijeva najneprijatniji tip nasilnički nastrojene osobe nesumnjivo je *siledžija*, čovjek koji svjesno zastranjuje s namjerom da u svom nasilju bude nekorektan, nemilosrdan i nečovječan..." (Hans Toh: *Nasilnici*. Prosveta, Beograd, 1978).

¹⁷ Mladenović M.: Osnovi sociologije porodice, Savremena administracija, Beograd, 1981.g.

Djeca kao žrtve nasilja pobudila su ogromnu pozornost, budući se o ovoj vrsti nasilja doskora vrlo malo znalo. Oblici kriminaliteta prema djeci se pojavljuje u **tri** oblika:

- zanemarivanje djece,
- fizičko zlostavljanje i
- seksualna zloropotreba djece.

Od navedenih zloropotreba vrlo je izražen porast seksualnih delikata. Jako morbidan i bolan je podatak da više od polovice djece žrtava su imala šest i manje godina. Pretežnu većinu krivičnih djela nad djecom su počinili njihovi roditelji. Teže fizički pretučena djeca, i koja su sa ozbiljnim povredama smještena u njujorškim bolnicama, **Raffali** je evidentirao i pratio 302 nesretne djece. Godinu dana kasnije, 35 djece je umrlo; 55 pretučene djece je imalo ozbiljne psihičke i neurološke poremećaje.²

Vrlo su zanimljivi i poučni rezultati istraživanja o stasanju i kasnijem psihičkom habitusu djece koja su pretrpjela nasilje. Ona su redovito agresivna, intolerantna, hladna i sa podozrenjem gledaju na ostale u svom okruženju. Djeca koja su ranije seksualno zlostavljana, kasnije će, mnogo češće, upravo oni počiniti silovanja. I ne samo seksualne delikte, već djeca koja su bili žrtve ma kojeg oblika nasilja, primjenit će isti vid pa i violentniji kriminalni akt (Sindrom tučenog djeteta!).

Nasilje, odnosno tortura ogleda se u psihofizičkom zlostavljanju ili zapuštenosti, koja se ogleda u indolentnom odnosu, zanemarivanjem svojih roditeljskih obaveza. Te obaveze roditelja su precizirane u zakonskim odredbama, koja u svojim okvirima i kompetencijama uređuju bračnu zajednicu i odnos roditelja i djece. Elementarne zakonske obaveze se ogledaju i ispoljavaju u sljedećem:

- dužnost izdržavanja djece,
- staranje o njihovom životu i zdravlju,
- vaspitanje djece,
- prema mogućnosti, staranje o školovanju i stručnom obrazovanju.

² "Prema procjenama Nacionalnog centra za zloropotrebu djece (*National Center on Child Abuse*) oko milion djece u Americi godišnje su žrtve nasilničkog postupanja; oko 200.000 se fizički zlostavlja, oko 100.000 je seksualno zloropotrebljeno, a ostala su zapuštena" (Ignjatović Đ.: Ibid).

Upravo, u izloženim normama nalazi se utemeljenost krivičnog djela. Posebno se to odnosi na zlostavljanje, čiji je, opet, pojam vrlo rastegljiv i šarolik.

Stresogeno žestok i veoma težak je zločin ispoljen prema djetetu, i koji izvire iz seksualnih delikata, posebno silovanja, kao najtežeg oblika. Oni pokazuju stalni porast i nezaustavljiv trend. Seksualni delikti izvršeni nad djecom i mladima ima veoma teške posljedice. Zbog anatomske građe genitalnog aparata, u smislu rudimentarne veličine, neminovno pri nasilnom polnom aktu uslijedi teška trauma, ponekad i pogibeljna. Sem toga, seksualno nasilje nad djecom i mladima je težak atak i na mentalno ustrojstvo djeteta, koje će, opet, imati kasnije, nepopravljive posljedice. Iznosimo eklatantan primjer vrlo teškog seksualnog nasilja nad 12-godišnjom djevojčicom sa strašnim posljedicama.

Tokom 1966. godine, u selu I. dvadeset kilometara od Banja Luke, teški zločinac, povratnik, Z.I. fizički je napao djevojčicu od 12 godina, koja je čuvala krave pored puta. Silovao je, i u teško povrijeđenom stanju, ostavio na livadi, a on užurbano nastavio put. Mještani iz susjednih njiva primjetili su užasni zločin i pritekli djevojčici u pomoć. Hitno je prebačena u Ginekološko-porođajni Opće bolnice u Banjoj Luci. U izuzetno teškom stanju, posthemoragičnom šoku, sa masivnim i veoma teškim povredama: ruptura vagine, materice, zatim okolnih organa i pokidani krvni sudovi, teško iskrvarenje.

Započeta je reanimacija, uz dvostruku transfuziju krvi, pa kada je otklonjeno stanje šoka, podvrgnuta je komplikovanom operativnom zahvatu. Spašen joj je život u posljednji čas, ali su ostale komplikacije.

Po iskazu mještana koji su dali dosta autentičan opis zločinca, krenulo se sa opsežnim operativnim planom u otkrivanju počinitelja ovog gnusnog zločina.

Kritičnog dana pušten je iz Okružnog zatvora u Banjoj Luci poznati kriminalac Z.I. iz Bosanske Gradiške. Umjesto da putuje u Bosansku Gradišku, pješice je odabrao maršutu u pravcu Prijedora, u suprotnom pravcu od njegova mjesta. Iz samo njemu poznatih razloga, krenuo je u tom smjeru. U većem selu I. susreo je neke odrasle mještane, i među njima jednog starca od 65 godina, koji ga je kasnije i prepoznao pred kriminalističkim

organima. Korpulentan i tamnije puti zapamtili su ga mještani, koji su ga i prepoznali kod kriminalističkih organa.

Odmah po prijavi, organi SUP Barja Luka, znajući da je tog dana pušten iz zatvora Z. I. krenuli su u potragu za njim i ubrzo je lišen slobode, na putu prema Prijedoru. Dugo se opirao u priznanju zločina, ali je sigurno prepoznat od nekoliko ozbiljnijih starijih osoba. Pritješnjen argumentima priznao je zločin. Osuđen je na 9 godina strogog zatvora. U demokratskoj SAD bio bi bez milosti osuđen na smrt i pogubljen na "električnoj stolici".

Iz elaboriranog se nameće zaključak da se ovom bolnom i tragičnom zločinu prema djeci mora anticipirati sa svom ozbiljnošću i pratiti ga dosljedno i vjerodostojno kao zločin prvog reda. Dakle, posmatrati ga na veoma seriozan način, kao što su to zacrtale i najmoćnije policije svijeta (FBI, npr.).

Summary

When defining family according to family law we can freely and clearly establish that family is union defined by law. When we highlight that, it emerges that family is under protection of society, actually state and her jurisdiction. Regardless of given formulation, as well as tendency that family is privacy of individual, members of marriage, must follow principles of legality and state as a whole. Ruts of violent behavior in family are very deep, and this is the concern of this work. In the late sixties of this century violent behavior in USA was 6% annual rate, which lead the FBI director (Mr. William Sessions) to pay full attention to this problem and to make it equal with terrorism, drug abuse and counter espionage..., and treats it as a crime of national priority. From the above it is clear that this violent behavior must be seriously investigated.